

deixebles a l'entusiasme, dient-los «si la sal no sala, amb què salarem?»:

God salt; ith jabai salt baud wairthith, hwe gasu-poda?

Bonum est sal, sed si sal *fatuum* erit, quo condietur? Nec ad terram, neque ad sterquilinum aptum est: foras eiiciunt illud.

Baud wairthith 'esdevé fada' tradueix el mot *μωραυθῆ* dels Setanta, derivat de *μωρός* 'fat, ximple, dement'. L'opinió comuna entre els germanistes (Meillet, Uhlenbeck, Feist) és que el significat originari era 'esmussat, sense punta, obtús', i que el mot és parent de l'armeni *buth* 'obtús' i, especialment, del b.-al. *butt* 'obtús', 'feixuc i inhàbil' («plump»), noruec *butt* 'tros de fusta', bavarès *bott*, *butt*, 'persona baixa i grossa', neerl. mitjà *bot* 'obtús' i 'neci' (per a descendents romànics d'aquest últim vegeu *BARE*, on no s'han silenciats els dubtes de tota mena que aquesta etimologia inspira).¹⁴

Sigui com vulgui, el significat 'fat' és real en gòtic, encara que no sigui el principal; i que fins des dels altres hi ha enllaç possible amb el mot romànic que ens interessa, ho proven casos semblants: el fr. ant. *sor* significa ocasionalment 'neci' (Tilander, *Remarques sur le Roman de Renart*, p. 97), entre els congèneres de l'al. *tor* 'dement' trobem a.-al. mj. *tôre*, b.-al. mj. *dôre*, neerl. mj. *dôr*, tirol. *törisch*, bavar. *dôret*, que valen per 'sord'; i, en occità mateix, *dauf* 'beneit' prové del gòt. *daufs* 'sord' (al. *taub*), el qual per la seva banda s'emparenta amb b.-al. *doof* 'obtús' i 'neci'. Si preferim partir de la idea de 'fat, sense gust', trobarem un cas idèntic en el llgd. *fat* 'dement', i com sigui que *fat*, en el mapa «fou» de l'*ALF*, ocupa justament l'àrea complementària de la de *baug* 'dement' (Aude, Tarn, Tarn i Garona, i part de l'Arie-ja, de l'Alta Garona, de l'Agènes, del Carci, del Roerque i de l'Erau), en la qual *baug* ha conservat fins avui el significat originari de 'beneit, ximple', la idea d'una connexió entre les dues denominacions veïnes per a 'dement', ve tan naturalment, que no vacillem gaire a donar la preferència a aquesta segona possibilitat semàntica.

Però sense cercar altres objeccions a aquesta etimologia germànica, n'hi ha una que no ha deixat mai de preocupar-nos. Caldria admetre que un radical gòt *baud-* va ser romanitzat en la forma **BAUDIUS*. Es troben arguments seriosos en suport de la idea. En els noms de persona germànics l'addició de la terminació *-ius* és corrent en baix llatí i no deixa d'haver-hi algun cas en què aquest hàbit transcendeix fins al romànic. El cas es dona (sobretot allà) entre els en *-HAD* (< *-HATHU*), en *-GAR* (< *-GARWA*), en *-WIG* (< *-WIGA*), en *WAR-*: *Castadius* (Först., 605), *Guntadius*, *Ingaldius* (M-Lübke, *Namenstudien* II, 56); *Ervigius*, *Eurigius*, *Gonteuigia*; *Badovarius* (Först., 1532), i la cosa transcendeix al romànic en *Trasuarus* (Aebischer, *AORBB* I, 79), d'on el nostre *Traver*; en els en *-GAR* és general: de *Beringarius*, *Aldegarius*, *Frumigarius*, vénen *Berenguer*, *Oleguer*, *Formiguera* (*Misc. Fabra*, p. 124).

Fins i tot se'n podrà espigolar algun cas en apel·latius (no pròpiament el del cast. *bodrio*, *brodio* < germ. *BROD* 'brou' que no és més que un pàllid reflex del b. llatí conventual). En veritat tots presenten seriosos problemes: es creu que l'it. *guercio*, oc. *guers*, sigui un **DWERCUS*, adaptació del gòt. *thwairhs* o del longob. *dverh*, però he de remetre al nostre article *GUERXO* per a aquesta obscura qüestió. Hi ha un oc. ant. *escatz* 'riqueses, tresor', corresponent al gòt. *SKATTS* 'diners', i això no vindrà de la forma de l'a.-al. ant. *scaz* (al. *schatz* 'tresor'), car l'alt-alemany no ha tingut res a fer en el Migdia de França (i en el Nord o Est no hi ha tal mot), de manera que tot s'aclariria si goséssim postular una romanització **SCATTIUS*: el mot occità està en rima, com a singular complement, en un text tan venerable com la Cançó de Santa Fe (v. 176), però val a dir que és un hapax (veg. el comentari d'Ant. Thomas).¹⁵

En conclusió l'escrúpul que contra l'etimologia germànica suscita aquesta extraordinària romanització en *-ius* és ferm i seriós. Els anys passats des de 1951, en què ja no l'amagava, i els esforços fets, en va, des de llavors, no l'han atenuat. El que es veu ara és que aquesta explicació té una alternativa.

Es pot tractar d'un mot pre-romà indoeuropeu, semblant però no igual al gòtic: al capdavant aquest no té iguals en les llengües germanes del gòtic —per tant no es pot qualificar de mot específicament germànic— però sí que té clara parentela indoeuropea. En efecte, hi ha una arrel indoeur. *BHUT/BHOUT-* (en part *BHUT/BHOUT-*) 'batre, colpir', d'on la idea d'«estabornit, abatut, pertorbat», i encara que dintre d'aquesta es troben representants germànics més amplis, són de forma i sentit bastant apartat del gòt. *bauths*; però hi ha parentela més clara i abundosa en cèltic, que s'estén fins al llatí, l'albanès i fins probablement el bàltic; veg. Pok., *IEW*, 112; Pokorny, *ZVglSprf.* XLVII, 163; Walde-H. I, 259-60; Uhlenbeck, *PBB* xxxv, 163 i s.; encara que l'origen del lit. *baudžiù*, *baūsti* 'assotar, castigar' es discuteixi, és difícil que no hi tingui relació. En tot cas hi ha acord en què d'ací vénen una sèrie de mots de les famílies itàlica i albano-illíria.

I quant al cèltic, la parentela és nombrosa i de forma i sentits ben anàlegs als del gòtic, però més adequats encara que els d'aquest per al nostre mot catalano-occità. En particular l'irl. ant. *bodar* és 'estabornit, pertorbat', i també 'sord', i el mot devia ser cèltic general car el trobem en el ky. *byddar* 'sord', bret. *bouzar*, còrn. *bodhar*, i veurem que hi ha formes semblants en el cèltic continental, segons l'onomàstica. Es creu que el mot irlandès-britònic suposa una base *BUDARO-* amb el grau u del vocalisme, però això pot ser degut a l'amplificació en *-RO-*, car també hi ha l'irl. mj. *búalaim* 'jo bato' que suposa diftong *BHOUO-* o *BHAUD-*. Ara bé, Whatmough assenyalava un *Boudaracus* amb *ou* en inscripcions gàl·liques (*The Dialects of Anc. Gaul*, 151, p. 117). Per més que admetem que dels noms de persona i de lloc de l'antiguitat cèltica en *Baud-* i en *Boud-* que, en nombre tan gran, apie-